

**ДОДАТКОВЕ ЗМІЦНЕННЯ ЮВЕЛІРНОГО ІНСТРУМЕНТУ
ТИПУ «ШАБЕР» З ВИКОРИСТАННЯМ ТЕРТЯ**

*Волков О.О.¹, к.т.н., доцент,
Краєвська Ж.В.¹, аспірант
Васильченко О.В.², к.т.н., доцент,
Ганніченко Т.А.³, к.п.н., доцент*

¹*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
Харків, Україна,*

²*Національний університет цивільного захисту України, Харків, Україна*

³*Миколаївський національний аграрний університет, Миколаїв, Україна*

Продуктивність роботи ювелірного інструменту переважно залежить від його здатності зберігати впродовж достатнього часу різальні або інші експлуатаційні властивості.

Зміцнення поверхні виробів із сталей з використанням різних методів оброблення використовується вже багато десятиріч. Однак сьогодні все більшої актуальності набувають нестандартні підходи до зміцнення матеріалів з використанням деформації, тертя [1, 2] або інших видів оброблення [3, 4], особливо якщо це не потребує значних економічних витрат.

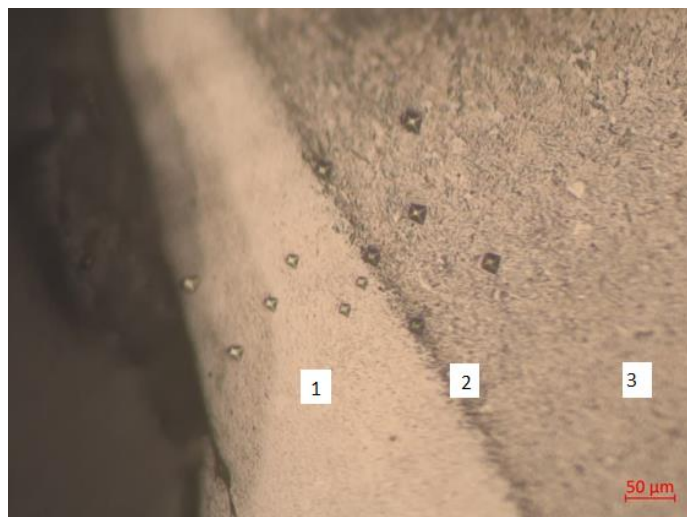
Об'єктом досліджень є спосіб додаткового термофрикційного зміцнення зразків ювелірного інструменту – шаберу, виготовленого з інструментальної вуглецевої сталі марки У8А. Шабер – це металорізальний інструмент. Він має вигляд стрижня з ріжучими кромками на кінці, які забезпечують процес зняття тонкого шару металу з поверхні (шабрування). Ріжучі частини шабера можуть бути тригранними, чотиригранними, плоскими або фасонними, а за своєю конструкцією – цільними і зі вставними ріжучими пластинами. Даний інструмент експлуатується в стані після загартування при температурі 800 °С з охолодженням у воді та низькотемпературного відпускання при температурі 180 °С. Інтенсивність його зношування свідчить про недостатній рівень твердості та зносостійкості у зв'язку з чим запропоновано додаткове його зміцнення з використанням термофрикційного оброблення.

ТФЗ проводилося на плоско-шліфувальному верстаті. Зразки фіксувалися на магнітній плиті плоско-шліфувального верстата за допомогою спеціального пристроя для забезпечення можливості оброблення зміцнювальним диском у горизонтальній площині.

У процесі роботи проведений комплекс досліджень зразків, які були зміцнені додатково за допомогою тертя. Оброблення проводилось тільки по одній поверхні тригранної робочої частини зразків-шаберів задля порівняння властивостей, які отримані за один прохід ТФЗ з частиною інструменту, яка зміцнена тільки термічним шляхом. Мікроструктура перерізу експериментального зразка для даних досліджень представлена на рис. 1.

З наведених на рис. 1 фотографій мікроструктур зразку-шаберу зі сталі У8А після додаткового термофрикційного зміцнення, видно, що в перерізі зразка з'являються дві додаткові зони. Таким чином переріз зразка включає:

1. Зону зміцнення.
2. Зону знеміцнення.
3. Основну частину зразка.

× 200

Рис. 1. Мікроструктура після вимірювання мікротвердості в перерізі зразка-шаберу ближче до різальної кромки: 1 – зона зміцнення (білий шар); 2 – зона знеміцнення (перехідна зона); 3 – основна частина зразка (без структурних змін)

На фотографіях перерізів структур наявні відбитки від вимірювання мікротвердості, які чітко ілюструють характер зміни мікротвердості від серцевини до поверхні. При цьому в зоні 1 формується мікроструктура деформованого мартенситу, рівень мікротвердості якої значно підвищено. В зоні 2 формується набір мікроструктур відпускнуго типу зі зниженою мікротвердістю. В зоні 3 – мікроструктура, яка викликана попереднім термічним обробленням, тобто мартенсит відпускання.

Аналіз усіх отриманих під час дослідження результатів дозволяє стверджувати, що під дією ТФЗ спостерігаються суттєві зміни. Це виявляється формуванням в поверхні виробів “білого шару”, який має надвисоку мікротвердість. При цьому властивості даного шару залежать від початкового стану матеріалу та умов проведення ТФЗ, як показано в проведених раніше дослідженнях [1, 2]. При цьому розглянутий режим ТФЗ дозволив отримати в поверхні зразка типу «шабер» зміцнення достатнього рівня та на достатню товщину, що може сприяти ефективному використанню інструмента.

Література

1. Volkov O.A. Study of heat deformation influence in surface strain hardening of steel by thermofriction processing. Eastern-European journal of enterprise technologies. 2016. Vol. 2. № 5 (80). P. 38–44.
2. Volkov O., Knyazev S., Vasilchenko A., Doronin E. Alternative Strengthening of Jewelry Tools Using Chemical-Thermal and Local Surface Treatments. Materials Science Forum. 1038 (2021) 68-76.
3. Xu Y.H., Peng J.H., Fang L. Nano-crystallization of steel wire and its wear behavior. Materials Science and Engineering: A. 2008. Vol. 483–484. P. 688–691.
4. Zhou L., Liu G., Han Z., Lu K. Grain size effect on wear resistance of a nanostructured AISI52100 steel. Scripta materialia. 2008. Vol. 58. Iss. 6. P. 445–448.

Заявка на участь у конференції

Дані про учасника:

Прізвище, ім'я, по батькові: Волков Олег Олексійович
Науковий ступінь, вчене звання: к. т. н., доцент
Місце роботи (навчання), посада: доцент, кафедра «Матеріалознавство»
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
Поштова адреса: вул. Кирпичова, 2, Харків, Україна, 61002
Телефон: 0939508539
E-mail: volkovoleg1978@gmail.com
Форма участі: (очна/заочна) заочна

Дані про учасника:

Прізвище, ім'я, по батькові: Краєвська Жанна Владиславівна
Науковий ступінь, вчене звання: –
Місце роботи (навчання), посада: аспірант, кафедра «Матеріалознавство»
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
Поштова адреса: вул. Кирпичова, 2, Харків, Україна, 61002
Телефон:
E-mail: 3294280@gmail.com
Форма участі (очна/заочна): заочна

Дані про учасника:

Прізвище, ім'я, по батькові: Васильченко Олексій Володимирович
Науковий ступінь, вчене звання: кандидат технічних наук, доцент.
Місце роботи, посада: Національний університет цивільного захисту України, доцент кафедри наглядово-профілактичної діяльності факультету цивільного захисту, доцент.
Поштова адреса: : 61023, м. Харків-23, вул. Чернишевська, 94
Телефон: +380675700944
E-mail: npd@nuczu.edu.ua, avas2006@ukr.net
Форма участі заочна

Дані про учасника:

Прізвище, ім'я, по батькові: Ганніченко Тетяна Анатоліївна
Науковий ступінь, вчене звання: кандидат педагогічних наук, доцент
Місце роботи, посада: кафедра іноземних мов, Миколаївський національний аграрний університет
Поштова адреса: вул. Георгія Гонгадзе, 9, м. Миколаїв, Україна, 54020
E-mail: tetianagann@gmail.com
Форма участі: заочна

Секція 4. Хімічні технології та інженерія, радіаційний та хімічний захист.